

Osteoporose i Klinisk Praksis

Pernille Hermann,
SpecialeAnsvarlig Overlæge, Ph.D
Endokrinologisk Afdeling
Odense Universitetshospital

TAKE HOME MESSAGE

- Rygsammenfald er alvorlig tilstand som altid kræver nærmere udredning
  - Ca 5% af smertende brud skyldes cancer
- Der mangler en fælles path-way for ptt med rygsammenfald

case

- Peter 45 år
- Tidl rask
- Rygsmerter gn 5 uger
- Ses i rygcenter
- Der bestilles MR-scanning
- 3 sammenfald
- Tilrådes indlæggelse eller DMU forløb
- Henvises til OP klinik
- Blodprøver
- knoglemarv

Manglende forløbsprogram for ptt med sammenfald

FAGL
2016

VIDEN / NETVÆRK / LÆRERUDVIKLING

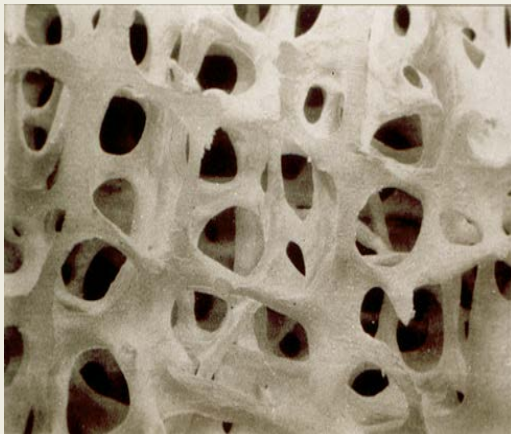
Hvad er osteoporose ?

- Et aldersfænomen ?
- En frygtet smertefuld sygdom ?
- En folkesygdom
- En sygdom der er opfundet af medicinalfirmaerne ?

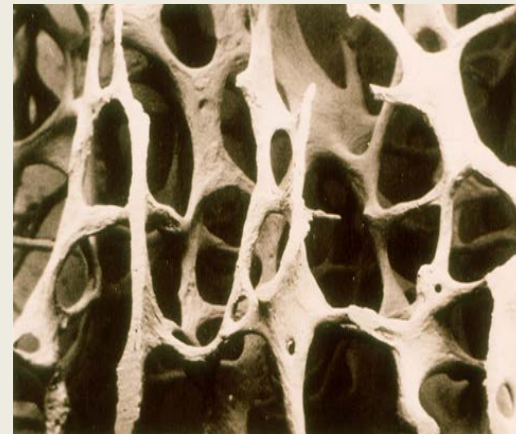

Definition af osteoporose

- ...sygdom, hvor knoglemassen er nedsat og den mikroskopiske knoglestruktur er forringet i en sådan grad, at knoglernes brudstyrke er nedsat, og patienten derfor har øget risiko for knoglebrud....

Normal knogle

Osteoporose

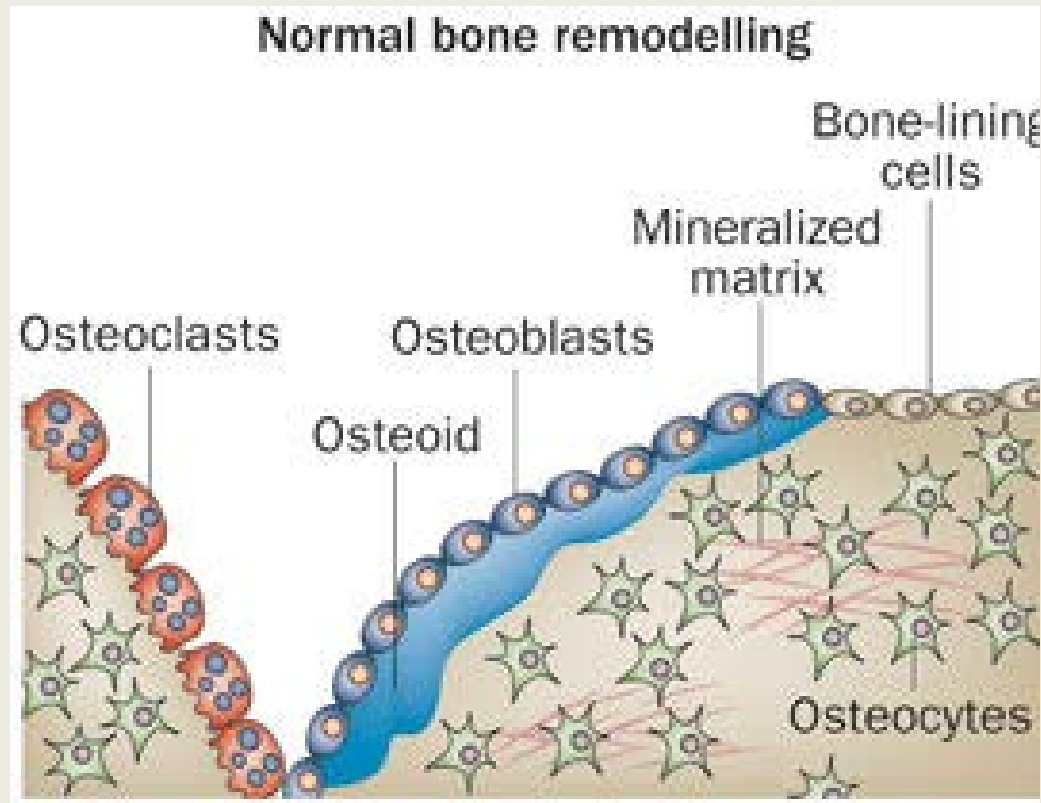

Hvad er metaboliske knoglesygdomme ?

- Sygdomme relateret til calcium-metabolisme:
  - Turnover
  - Balance
  - Mineralisering
- I modsætning til ?
  - Strukturelle knoglesygdomme (f.eks deformiteter)
  - Degenerative lidelser (f.eks spondylarthrose)
  - Infektiøse (f.eks spondylitis)
  - Aseptisk nekrose (f.eks Scheuermann)

Knogleremodellering

Tilstande med nedsat knoglemasse

Osteoporose:

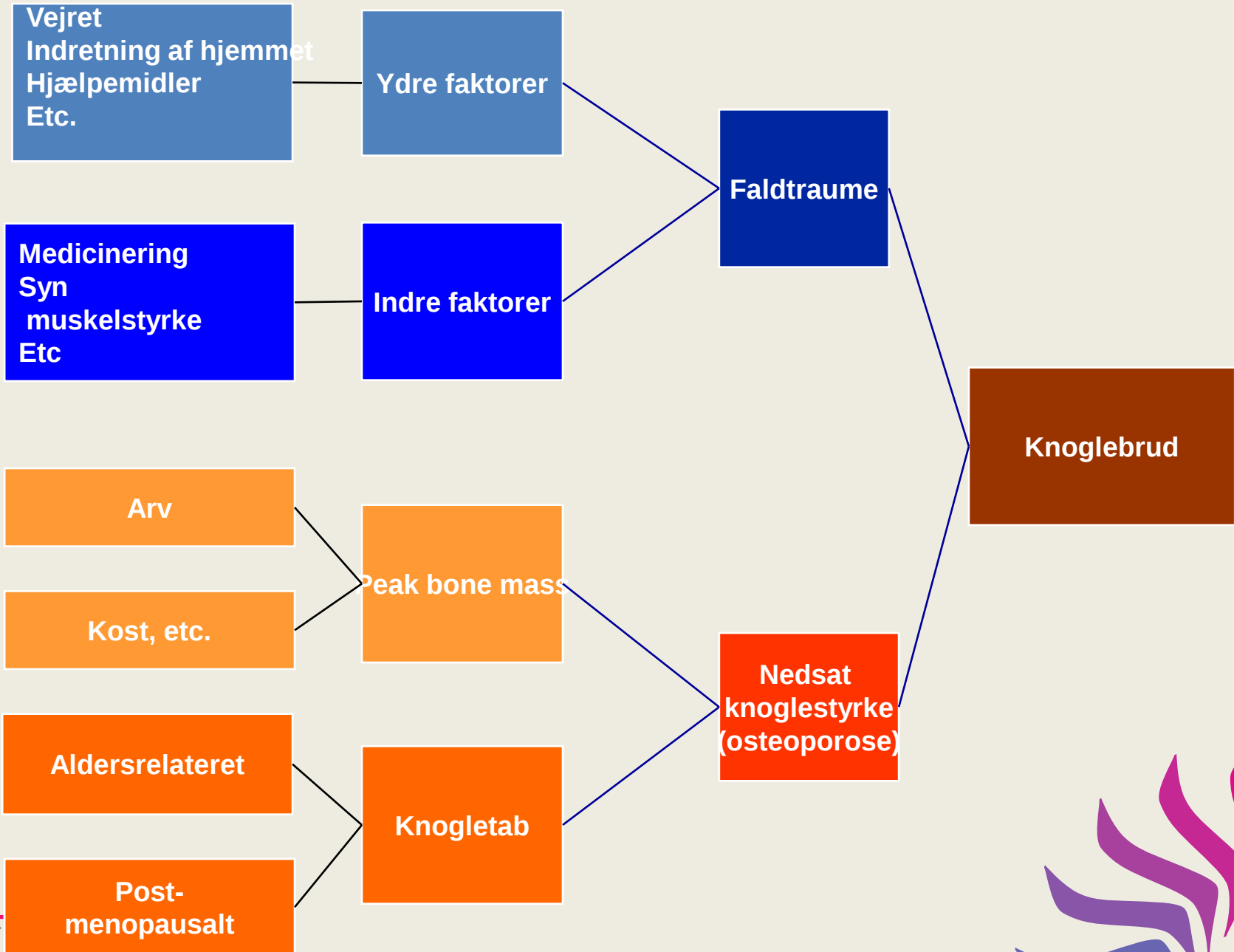
- Nedsat
Knoglemængde

Osteomalaci

- Nedsat
Knoglemineralisering

Helt forskellige mht prognose og behandling

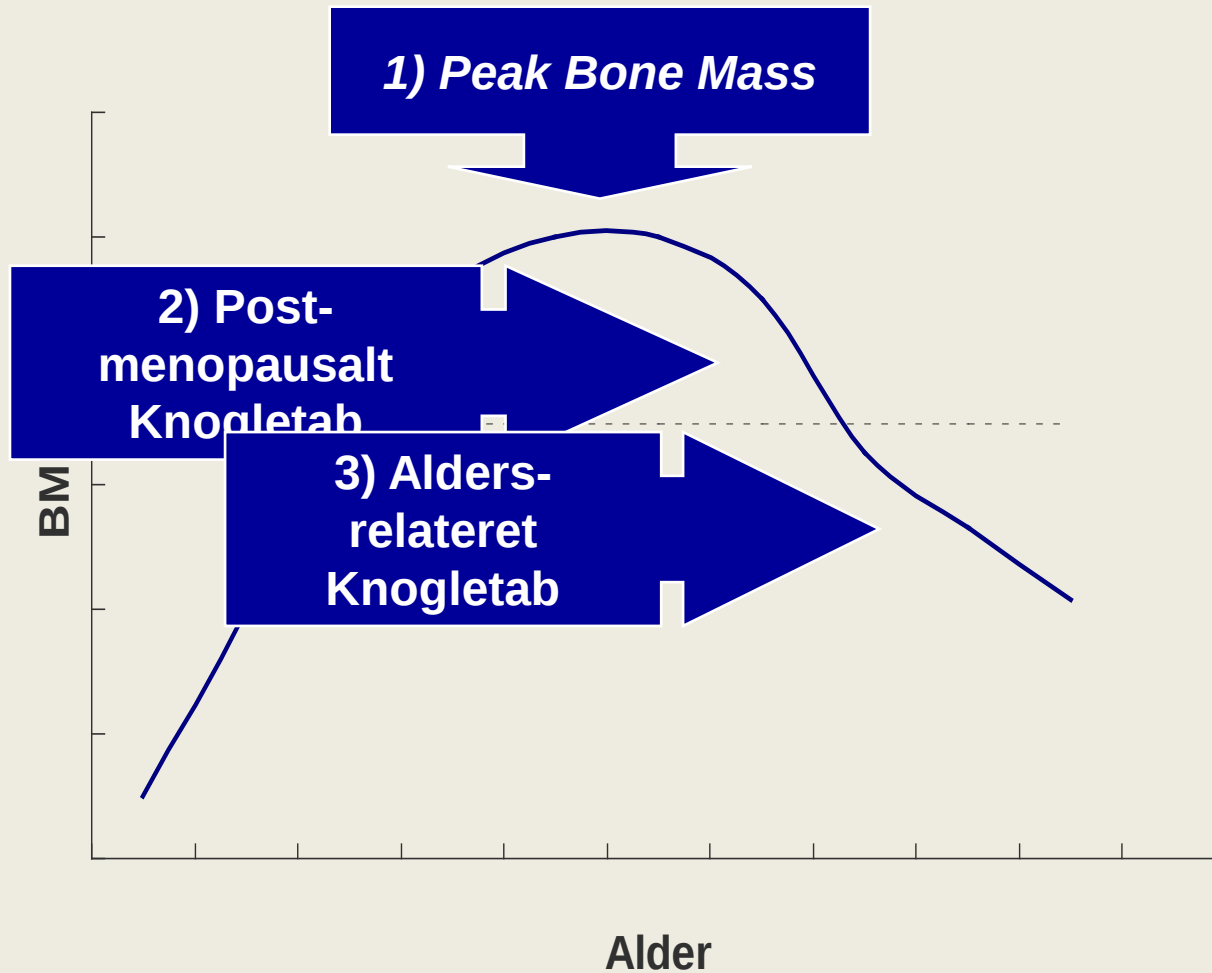

Patofysiologi

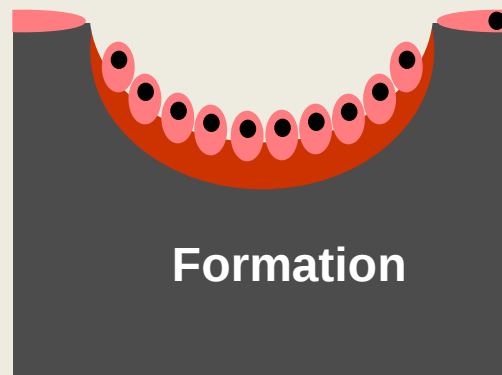

Bone mineral density livet igennem

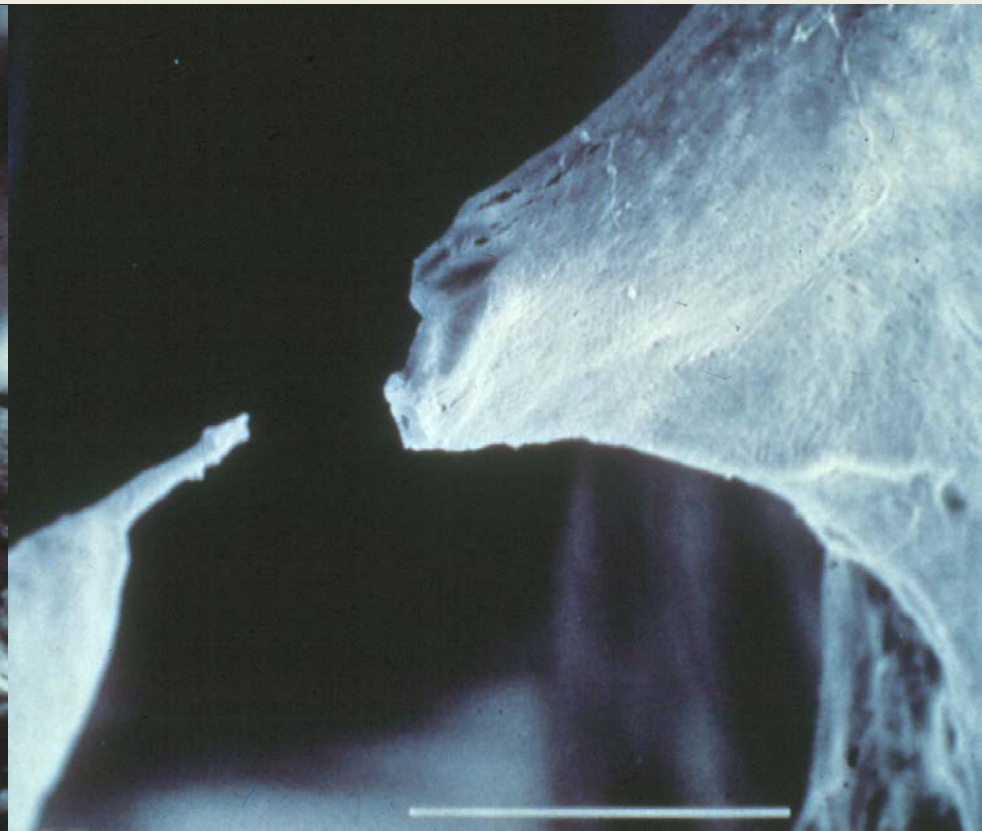
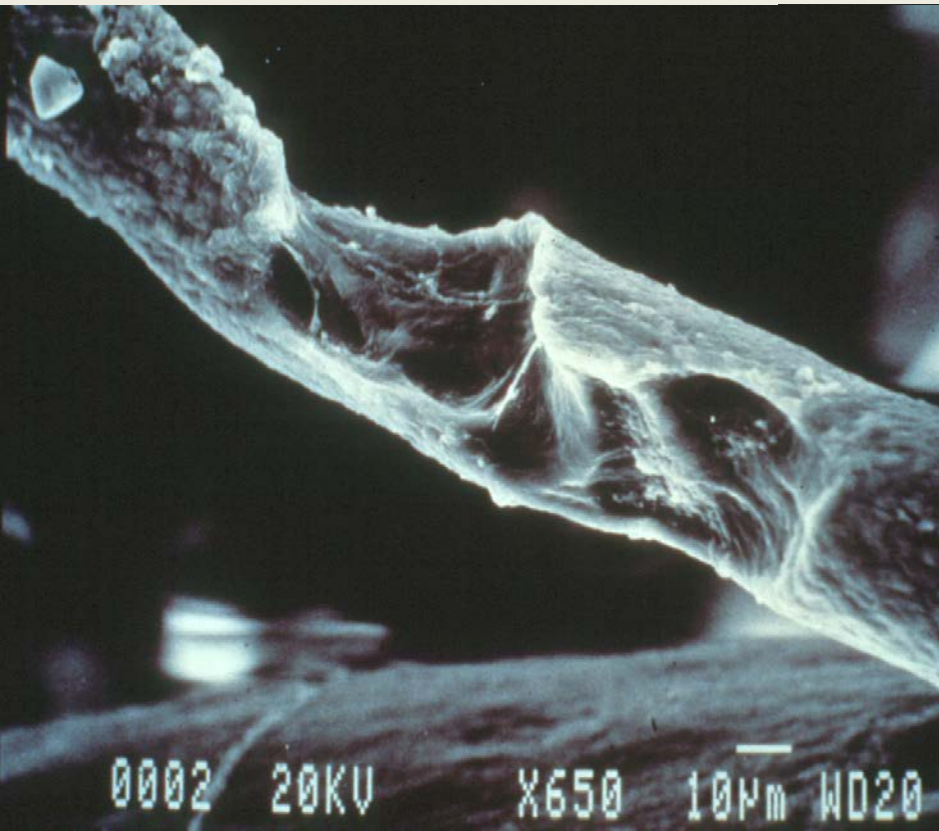
Irreversibelt knogletab (1)

Negativ balance pr. remodelleringscyklus

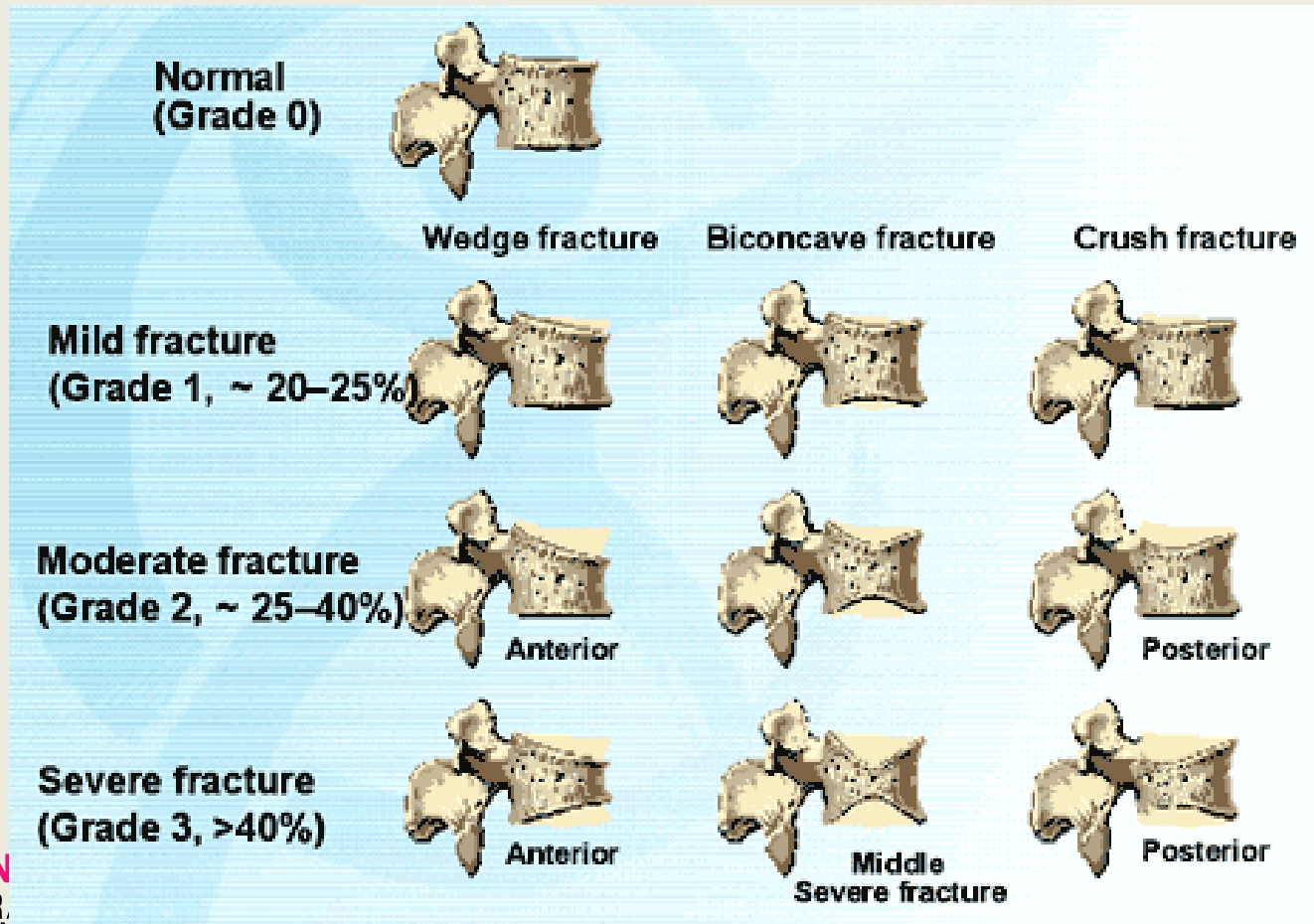

Irreversibelt knogletab (3)

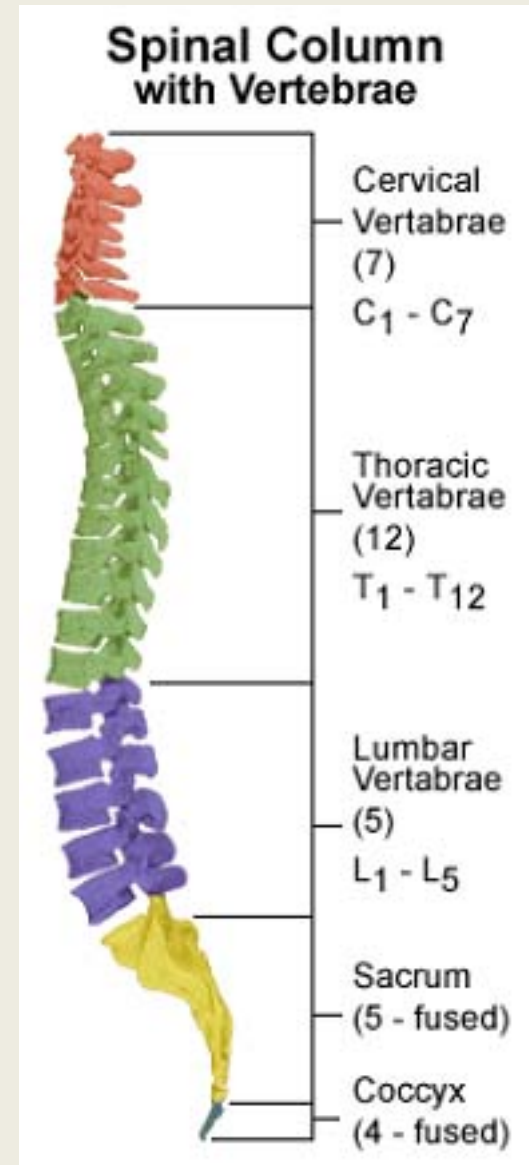
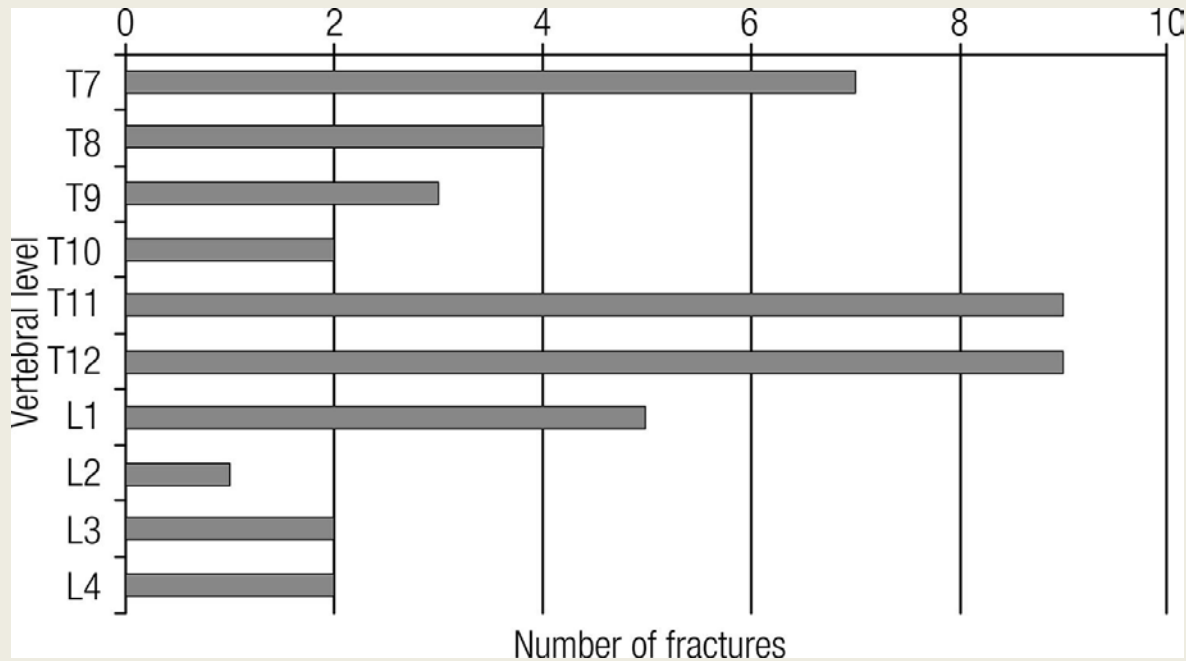
Trabekulære perforationer

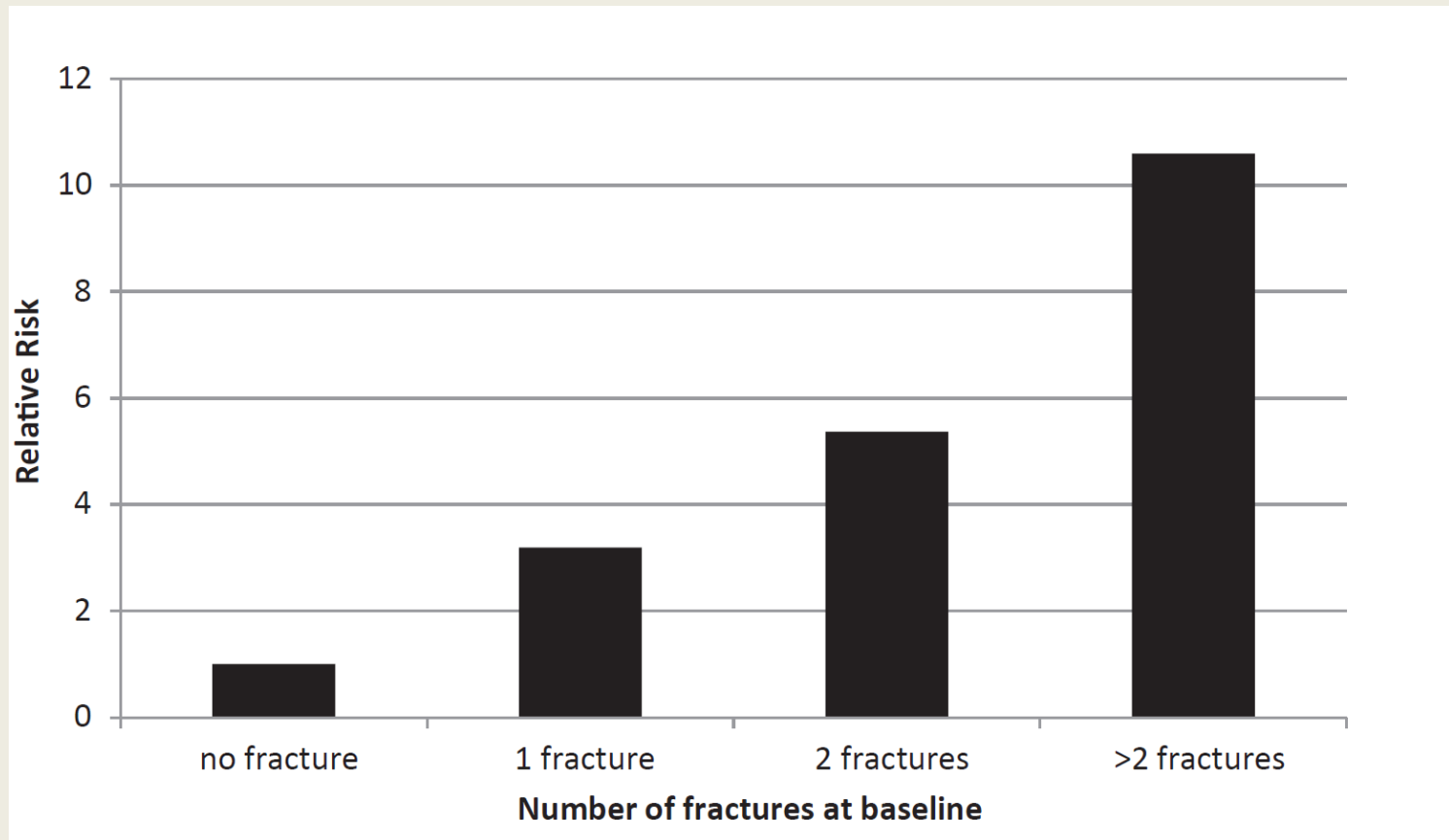
Frakturtyper

Osteoporotiske sammenfald

Frakturkaskade ?

Kaskade-effekt ?

- Risiko for nye sammenfald øget i tiden efter 1.brud
  - 1. brud er er tegn på øget risiko
    - (hvor svært kan det være)
  - Immobilisation medfører
    - Hurtigere knogletab
    - Muskeltab
  - Kompromitteret ernæring
    - Praktiske forhold
    - Kvalme og andre medicinbivirkninger
    - Stress metabolisme
  - Ændrede belastningsforhold

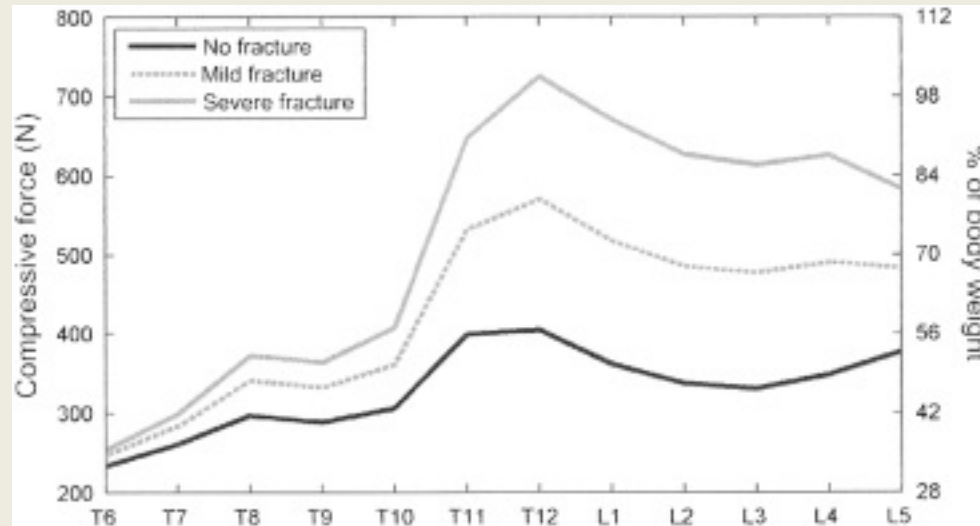

Fig. 2. Effect of fractures on compressive loading across the spine. Compressive loads in relaxed standing after mild, moderate, or severe fractures in a 65-yr-old woman who weighs 73 kg and is 160 cm tall.

Susan B. Broy

The Vertebral Fracture Cascade: Etiology and Clinical Implications

Journal of Clinical Densitometry, 2015, Available online 9 September 2015

Radiologiske tegn på osteoporose

- Sammenfald $> 20\%$ og ingen relevant traume i ANAMNESEN
  - **DIAGNOSTISK**
- halisterese
  - **HØJST USIKKERT**

Andre veje til diagnosen hvem bør DXA scannes ?

Postmenopauselle kvinder og mænd over 50 år

- Lavenergifrakstur i columna, hofte eller underarm (efter 50-års alderen)
- Tidlig menopause (<45 år)
- Rygning
- BMI < 19
- Hypogonadisme hos mænd
- Systemisk glucocorticoidbehandling **VIGTIG !!!!!**
- Familiær disposition (1. grads slægtninge)
- Primær hyperparathyroidisme
- Rheumatoid arthrit
- Langvarig immobilisation

Bør tilbydes undersøgelse

DXA-scanning

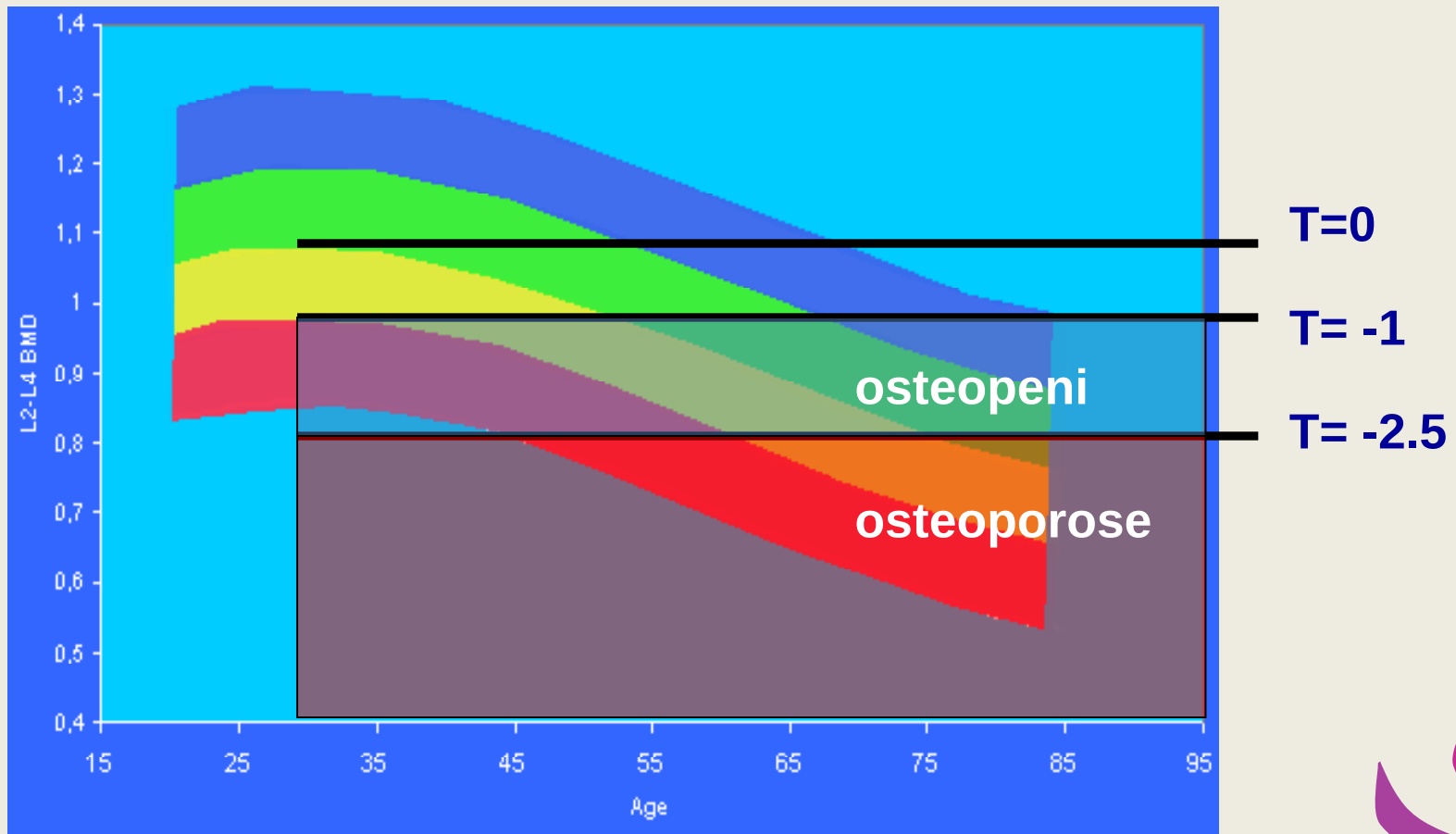
Detektor

Bevægeligt leje

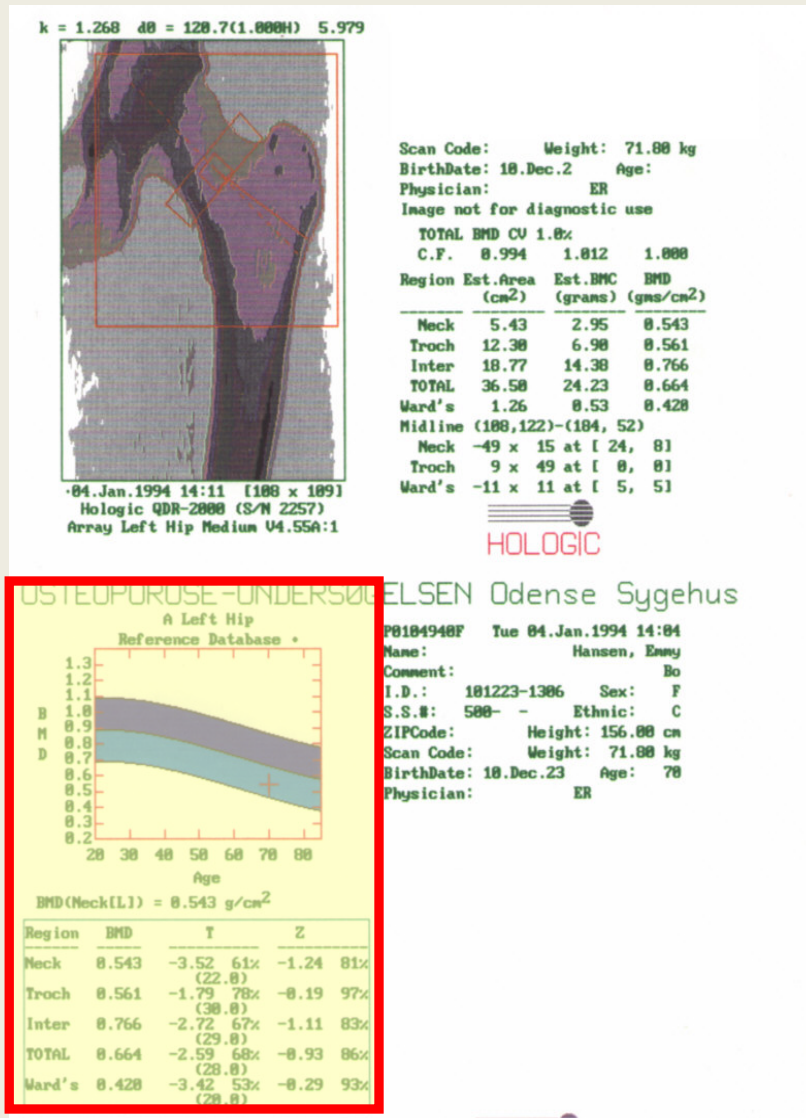
Røntgenkilde

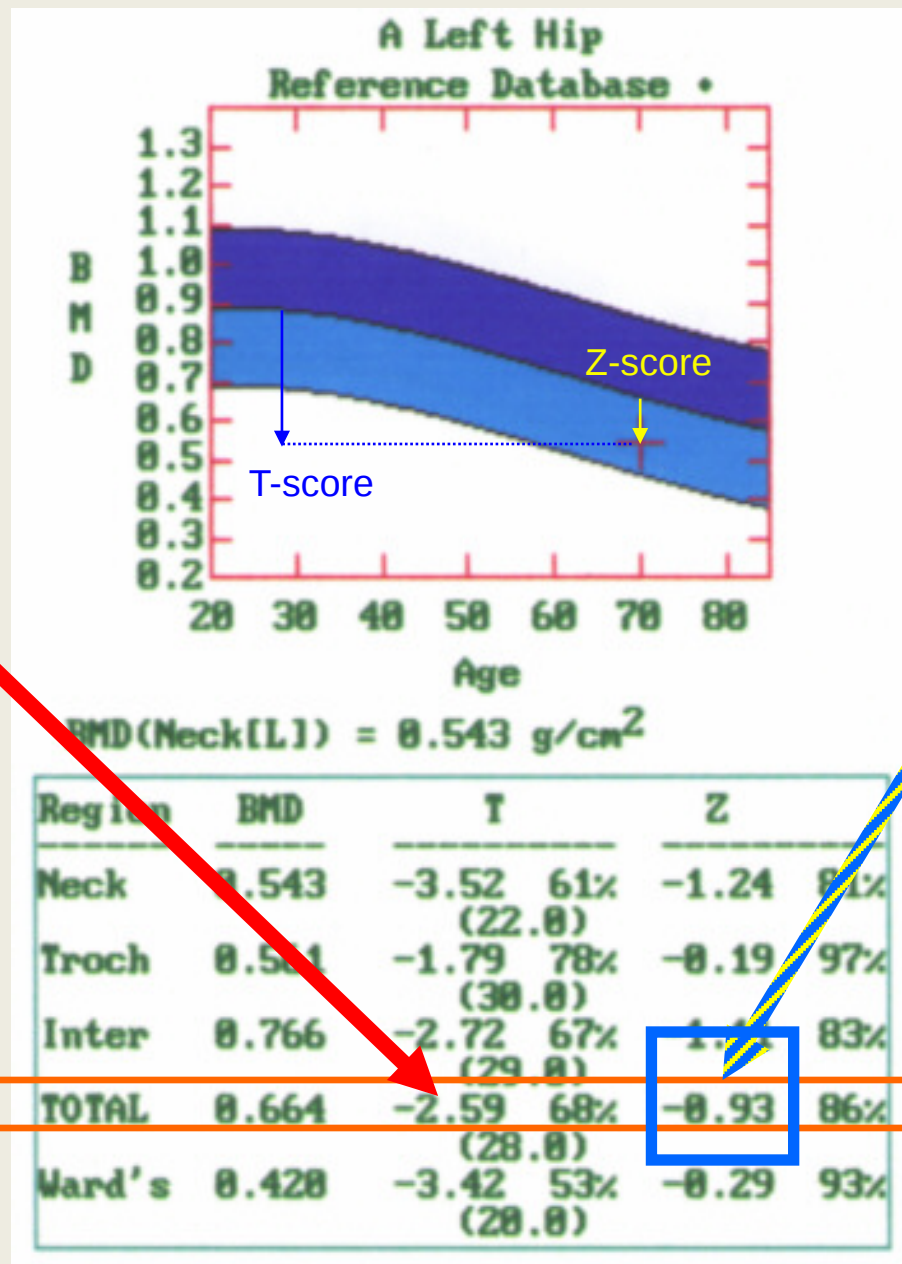
T-score

Fortolkning af DXA

T < -2.5 altså
osteoporose

"Normal"
for alder

Total

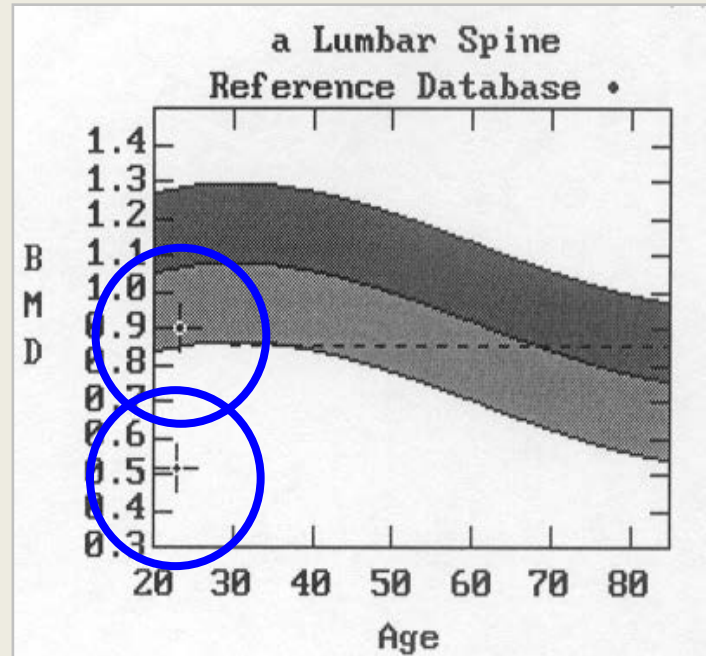
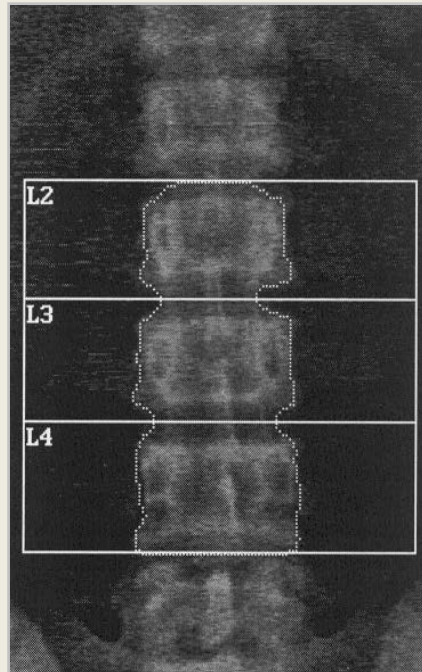

Diagnose

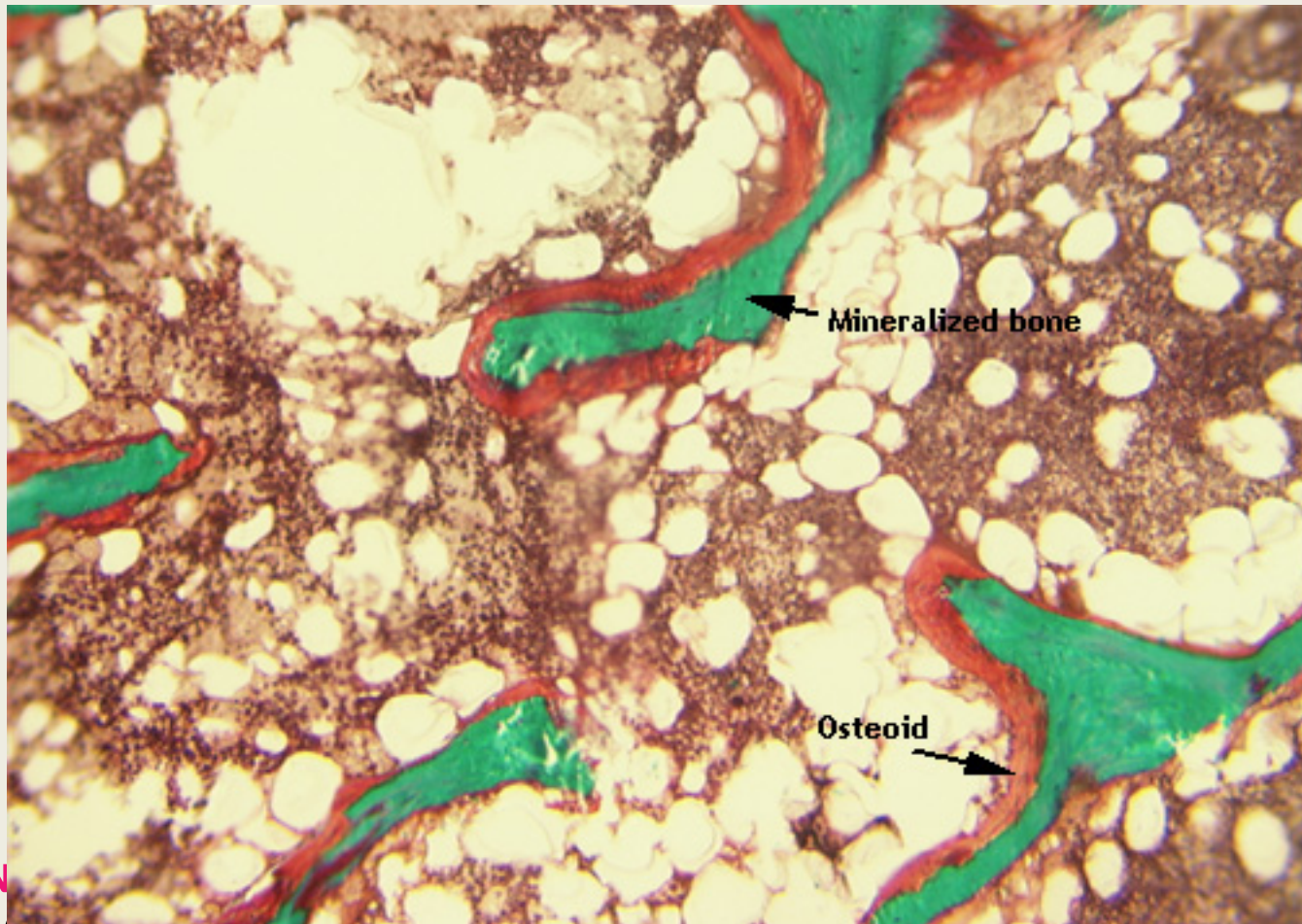
- Sammenfald i columna uden relevant traume
- Eller
- T-score < -2,5 OG
- Udelukkelse af reversible årsager

Osteomalaci før og efter D-vitamin behandling

Osteomalaci

Biokemiske undersøgelser

- *Alle*

- *Hæmoglobin*
- *S-ALAT*
- *S-Kalium*
- *S-Creatinin*
- *S-Ca (ion)*
- *S-BASP*
- *TSH*
- *S-25-OH-vitamin-D*
- *S-M-komponent eller SR*
- *CRP*

- **Mænd:**

- **S-Testosteron**

- **Steroid-behandlede**

- **S-FSH**
- **S-LH**
- **S-Østradiol (kvinder under 50 år)**

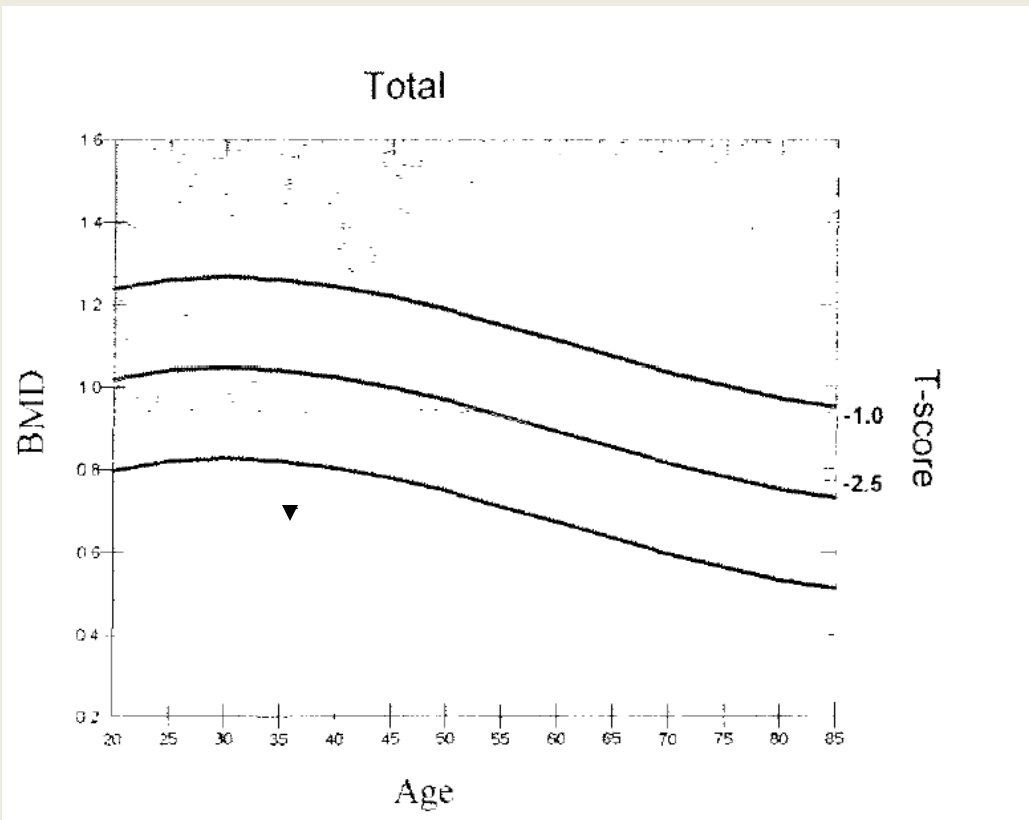

Case

- 36 årig kvinde
- Mangeårige GI problemer og faldende ernæringsstatus
- Udvikler makroskopisk hæmaturi
- Får diagnosticeret cøliaki
- Starter diæt og vitamintilskud
- Henvises til DXA

DXA

DXA Results Summary:

Region	Area (cm ²)	BMC (g)	BMD (g/cm ²)	T-score	PR (%)	Z-score	AM (%)
L1	11.35	6.64	0.585	-3.1	63	-3.0	64
L2	12.29	8.25	0.671	-3.2	65	-3.2	66
L3	14.00	9.85	0.704	-3.5	65	-3.4	66
L4	14.28	9.76	0.684	-3.9	61	-3.8	62
Total	51.93	34.51	0.665	-3.5	63	-3.4	64

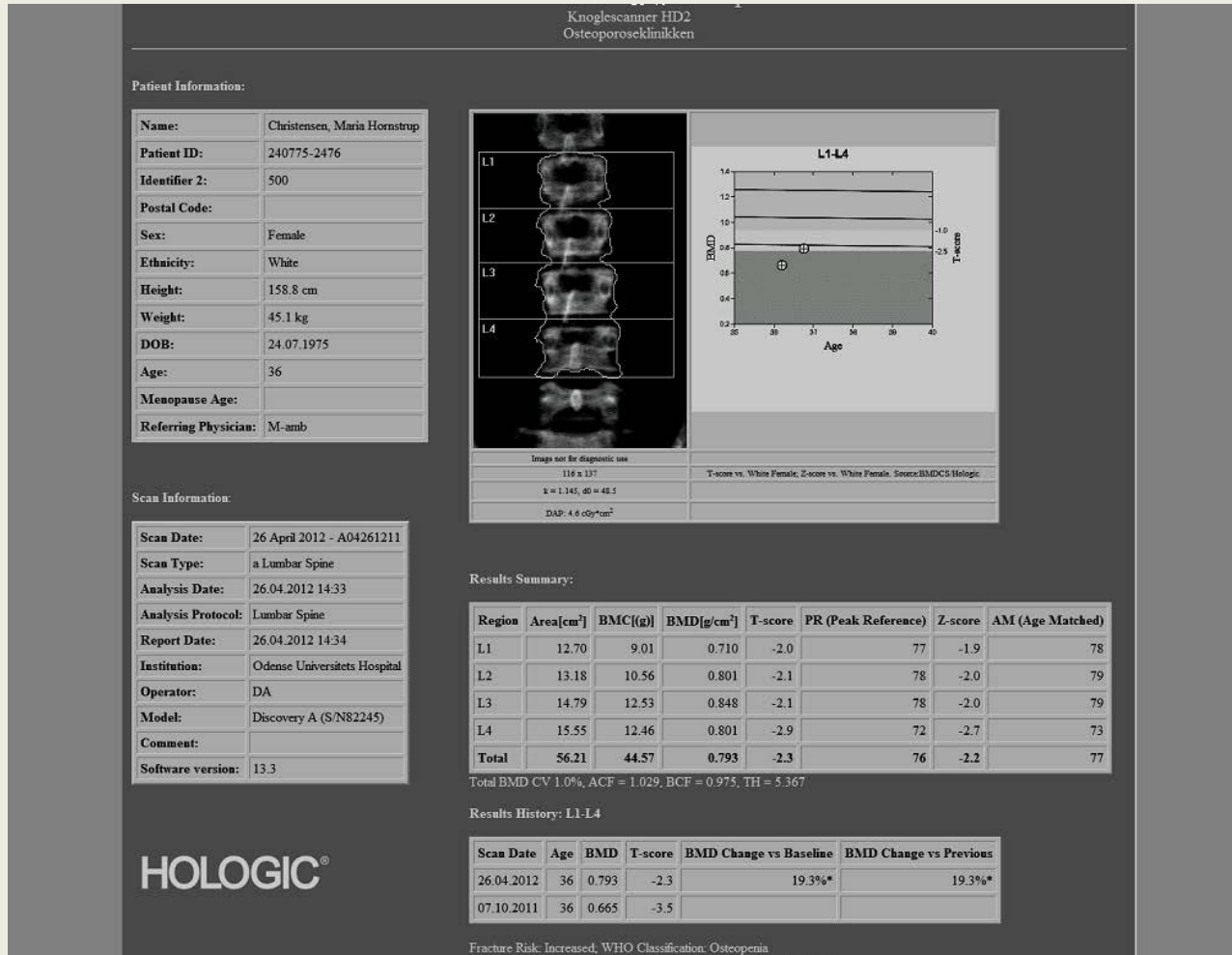
Total BMD CV 1.0%, ACF = 1.029, BCF = 0.975, TH = 6.163

WHO Classification: Osteoporosis

Fracture Risk: High

Opfølgende DXA

Behandling

behandlingsindikation

- Sammenfald i columna > 20 %
- Hoftebrud

Postmenopauselle kvinder og mænd >50 år

- T-score < -2,5 og
  - Mindst en klinisk risikofaktor
  - Efter udelukkelse af reversible årsager

Mænd og kvinder i steroidbehandling

T-score < -1

Cushing's syndrom sekundært til dermatomyositis og prednisonbehand ling

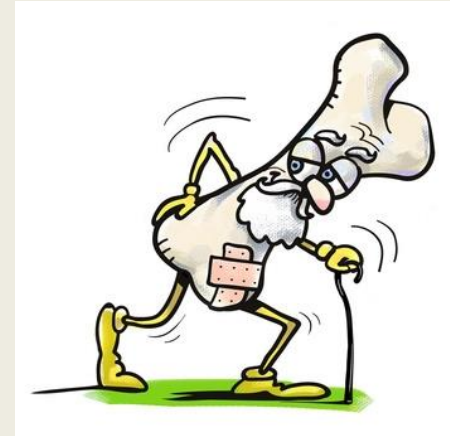

Behandling

To principper:

- Hæmme knoglenedbrydning
  - Nedsætter fraktur-risikoen* med op til 60 %
- Fremme knogleopbygning
  - Nedsætter fraktur-risikoen* med op til 75 %

* Rygsammenfald, mindre for hoftebrud og 10-20% for perifere brud

Antiresorptiv behandling

- Bisfosfonater
  - Ugetablet (alendronat)
  - Årlig infusion (aclasta)
- Biologisk behandling (denosumab)

Knogle-anabol behandling

- PTH-analoger
  - Teriparatide
    - En daglig subcutan injektion i 2 år
    - Forbeholdt ptt med frakturer
- Flere på vej

Forebyggelse

Knoglevenlig levevis

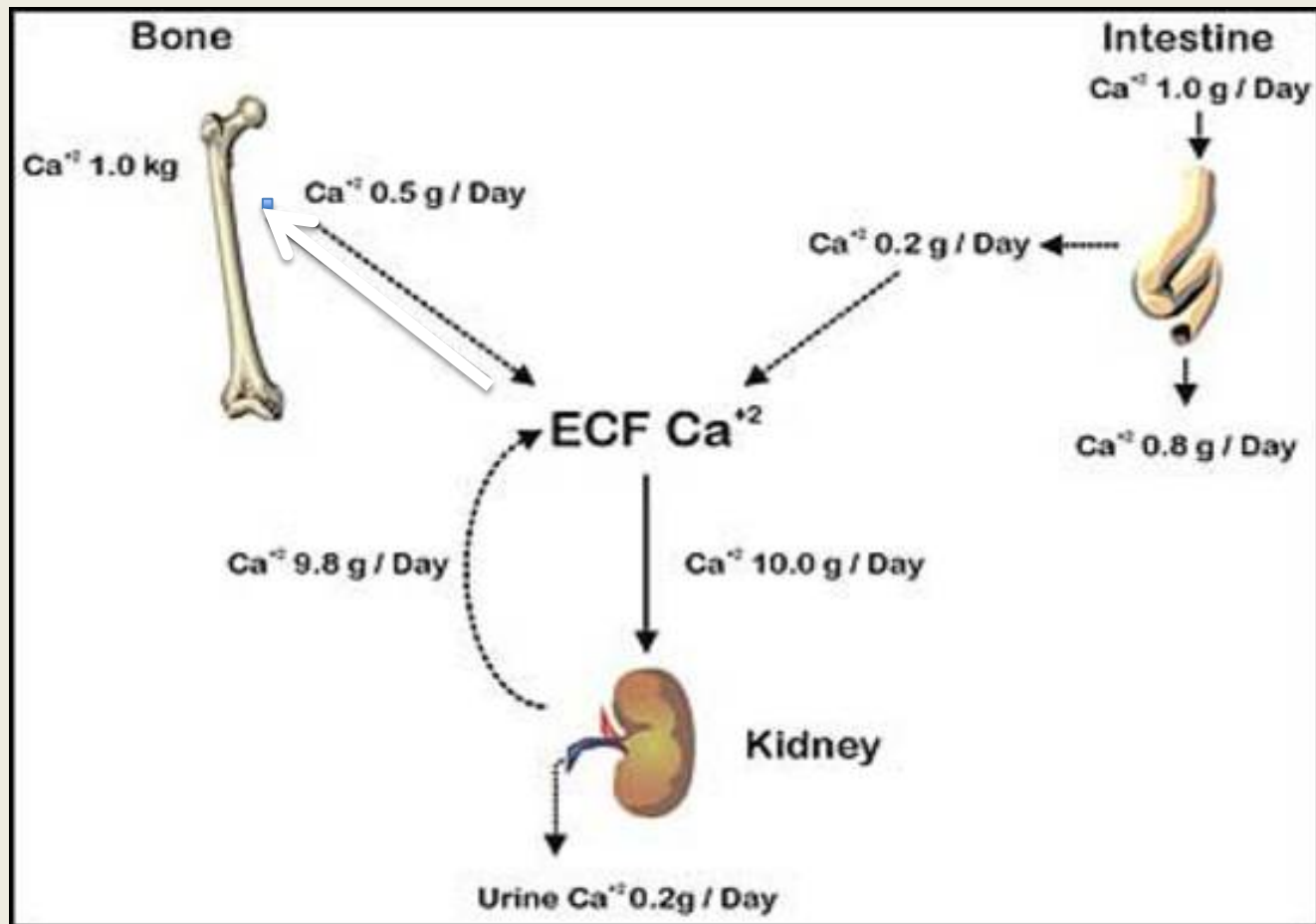
- Tilstrækkelig kalktilførsel
  - 800 mg /døgn til raske
  - 1200 mg/døgn til OP-pt og personer i risiko
- D-vitamin
  - 10 µg/døgn til yngre raske
  - 20 µg/døgn til ældre og osteoporose-ptt
- Undgå rygning
- Moderat alkoholindtagelse
- Undgå inaktivitet

Hvad kan man opnå med calcium-tilskud ?

Calcium balance

Kost calcium

- Alle får 200 mg
- Glas mælk á 200 mg
- Ostemadder á 200 mg
- Portioner mælkemad á 200 mg
  - Surmælksprodukt eller grød

Ialt

Absorption af calcium-tabletter

- Calcium-carbonat og calcium-citrat er bedste alternativer
- Absorptionen af calcium-carbonat er afhængig af Ph i ventriklen
  - Skal helst tages med et måltid
- Tablettens fysiske opløselighed har betydning
  - Alle mærker bør afprøves enkeltvis

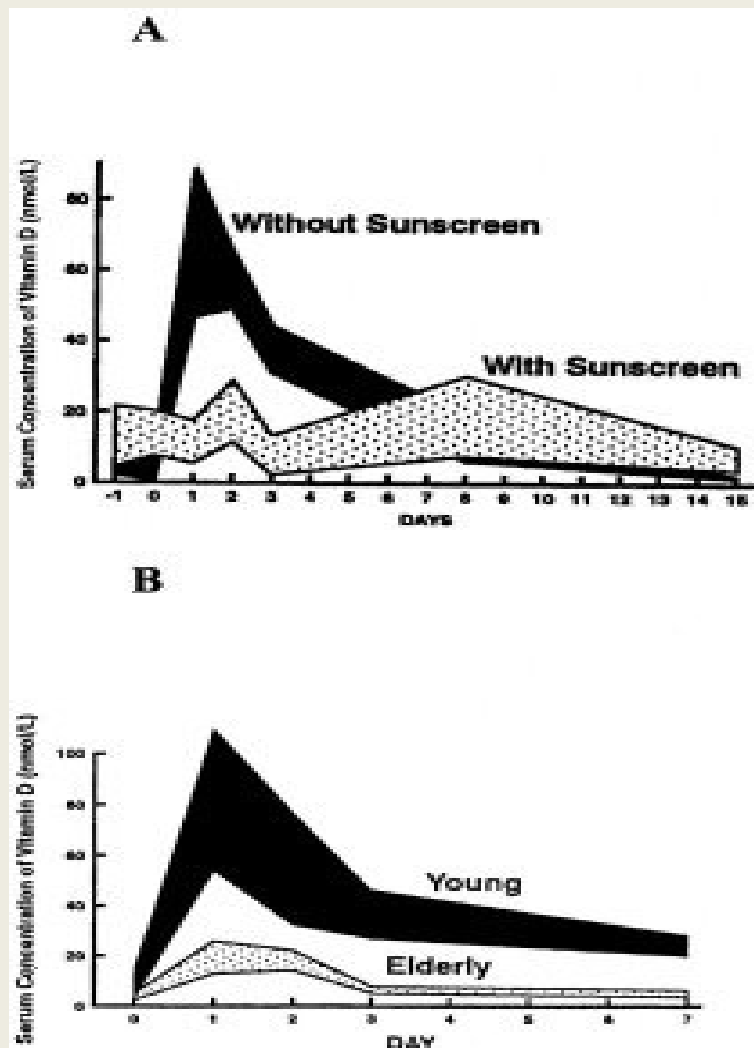

Calcium-tilskud bivirkninger

- Obstipation
  - Spec ved doser over 1g/dag
- Nedsætter absorptionen af andre præparater
  - Jern
  - Eltroxin
  - Mikronærings-stoffer ?
  - Andet ?

Solen som D-vitaminkilde

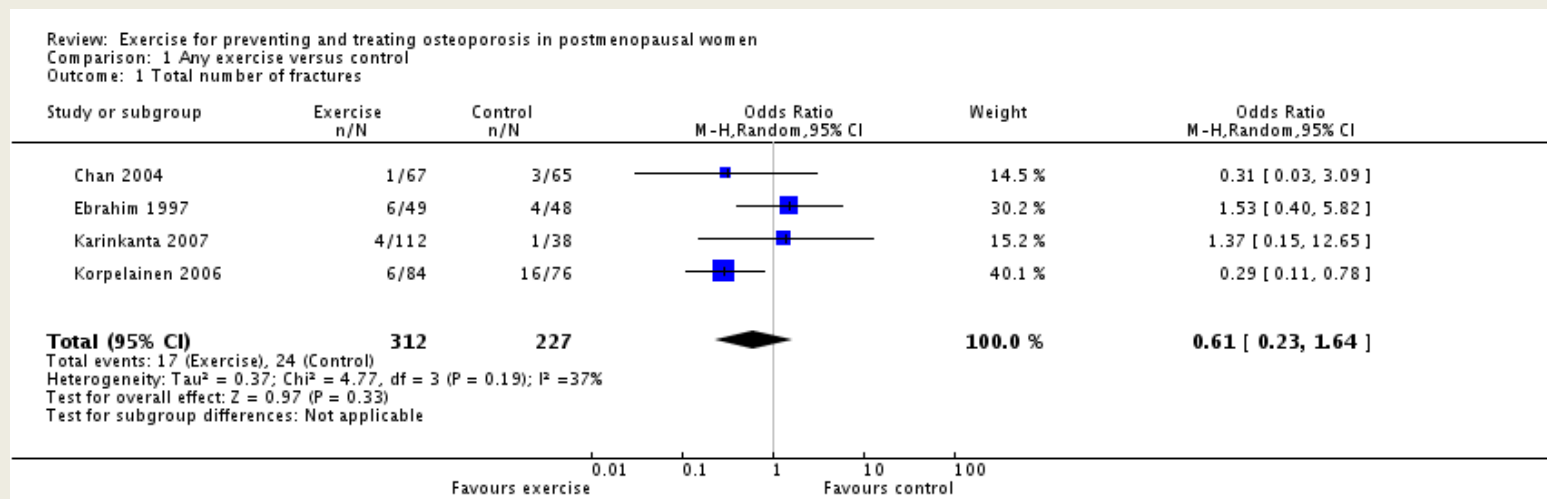
20-30 min på ansigt og arme
midt på dagen svarer til 2000 IE

TRÆNING TIL OSTEOPOROSE-PTT

Exercise for preventing fractures

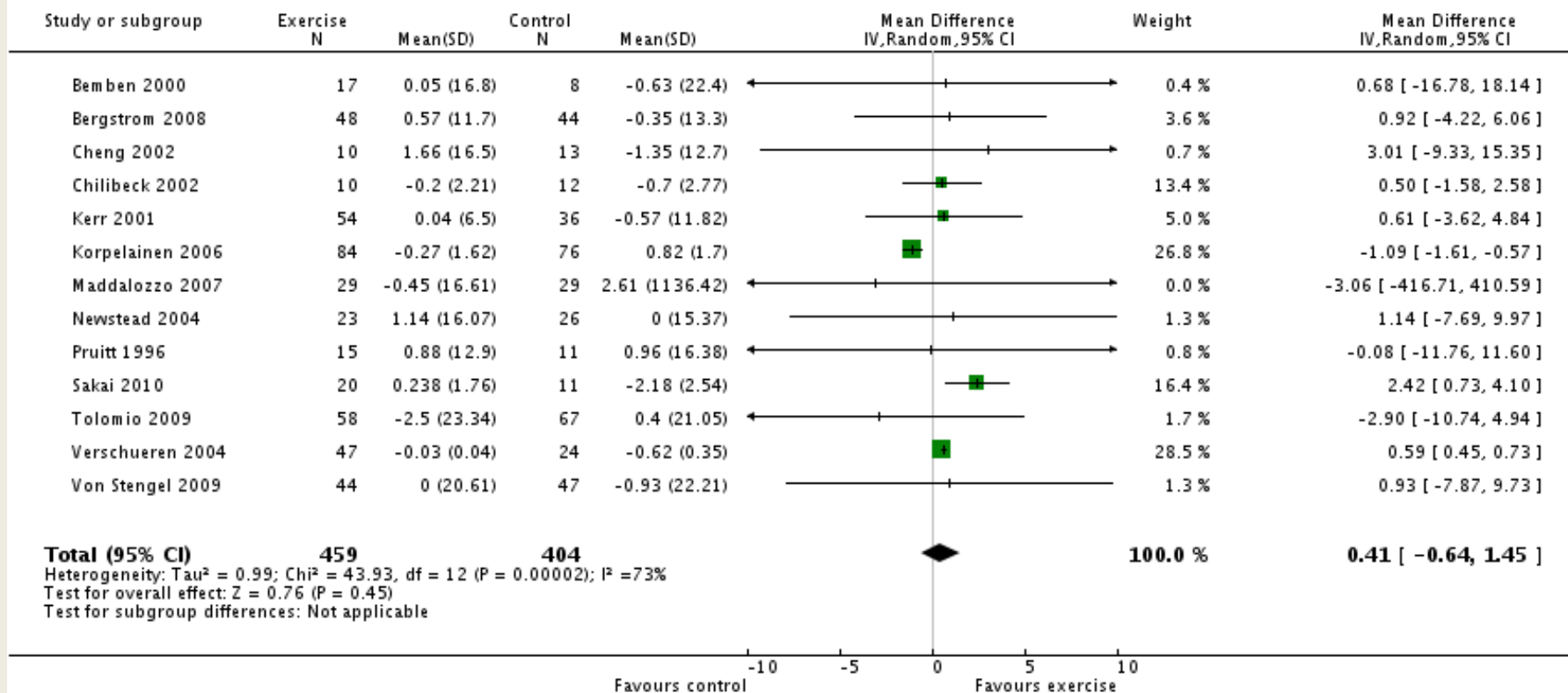

Exercise for preventing Hip bone loss

Review: Exercise for preventing and treating osteoporosis in postmenopausal women

Comparison: 1 Any exercise versus control

Outcome: 5 Bone mineral density % change: hip

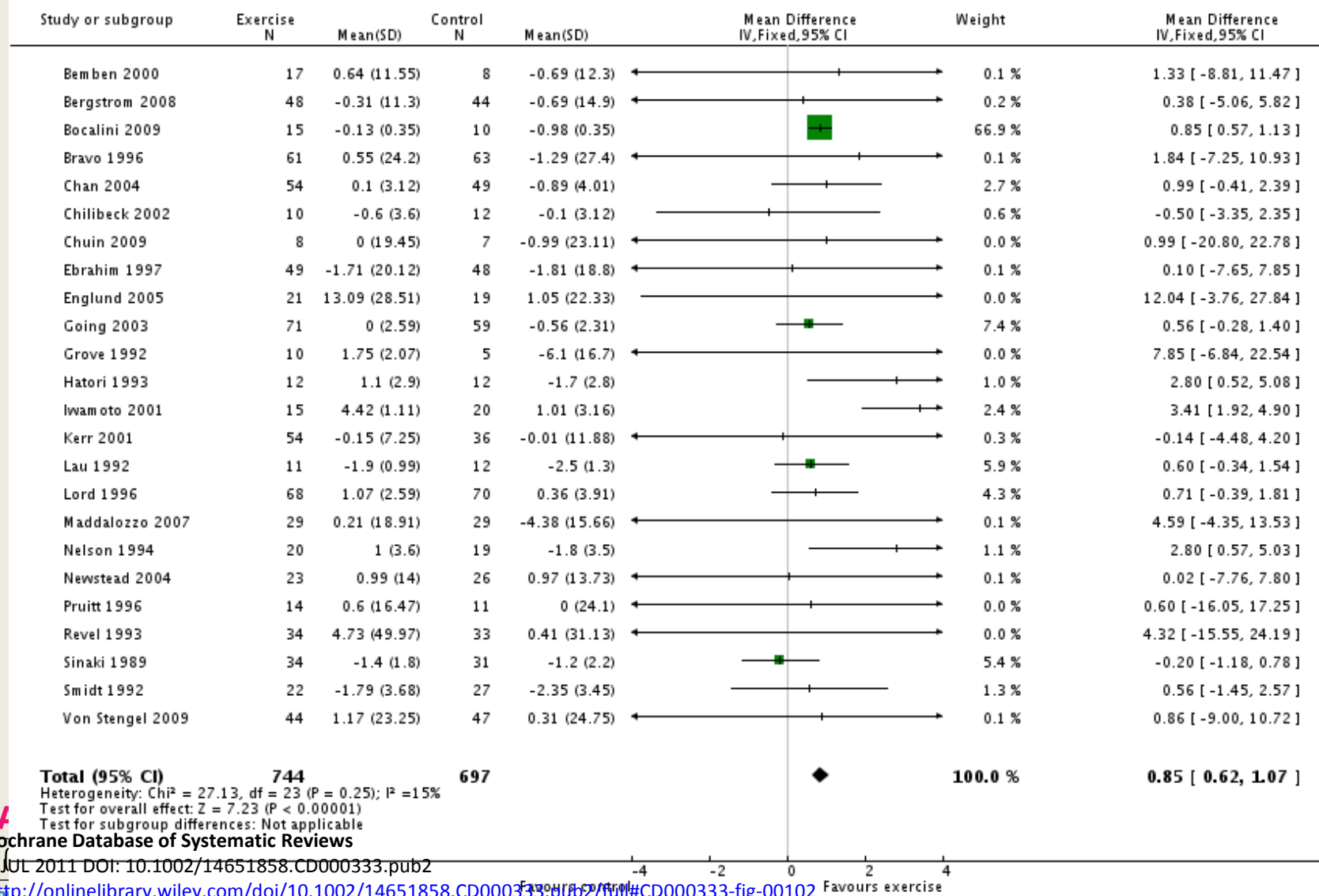

Exercise for preventing spinal bone loss in PM women

Review: Exercise for preventing and treating osteoporosis in postmenopausal women

Comparison: 1 Any exercise versus control

Outcome: 2 Bone mineral density % change: spine

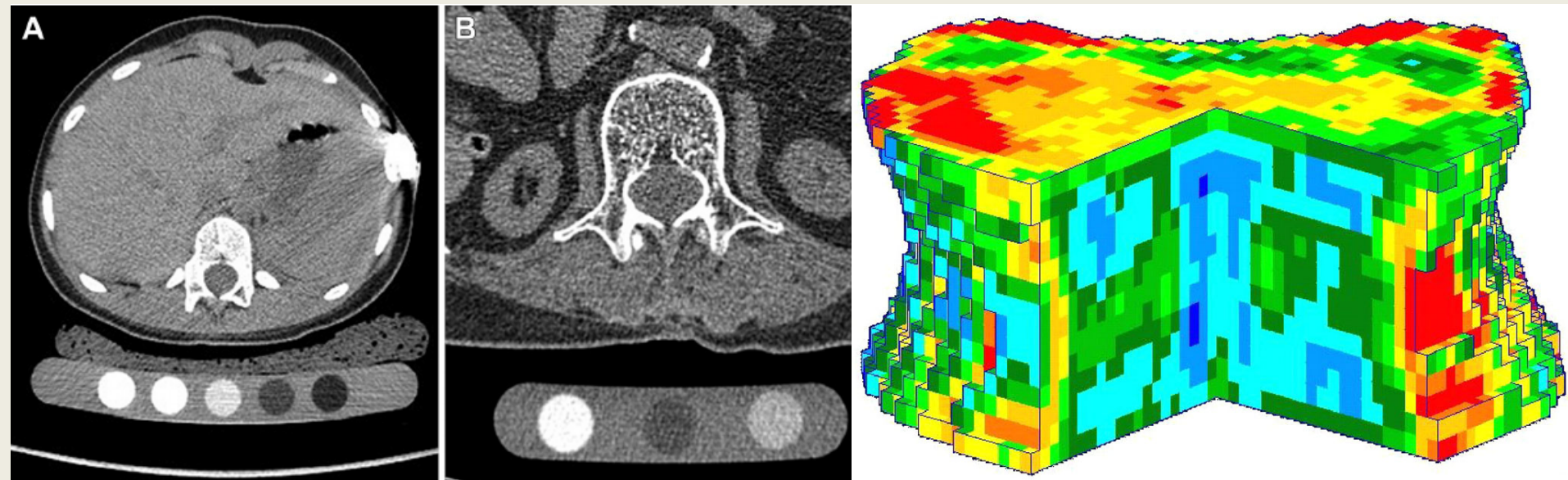

TRÆNING - anbefalinger

TYPE	HVOR OFTE?	OSTEOPOROSE	OSTEOPOROSE OG VERTEBRALE FRAKTURER
RYGSKÅNEPRINCIPPER	Under dagligdags aktiviteter og under træning	Indlæring af korrekt løfteteknik og hensigtsmæssige bevægemønstre er vigtigere end generiske løftegrænser.	
LÆNDESTABILISERING	Under dagligdagsaktiviteter og under træning		Aktivering af m. transversus abdomis og mm. multifidi.
BALANCETRÆNING	Dagligt ≥15-20 min.	Progrrediér fra statiske til dynamiske balanceøvelser	
STYRKETRÆNING	≥2 dage om ugen	8-12 rep./øvelse Intensitet 8-12 RM	8-12 rep. pr. øvelse Mål: intensitet 8-12 RM men det kan være nødvendigt at starte ved lavere intensitet.
TRÆNING AF RYG-EKSTENSORERNE	Dagligt 5-10 min.		Fokus på udholdenhed frem for styrke.
KONDITIONSTRÆNING	≥5 dage om ugen ≥30 min./dag	Moderat til høj intensitet	Moderat intensitet.
SPORT, FRITID OG ADL		Kan som regel fortsætte med kendte aktiviteter. Aktiviteter, som indebærer hurtig, gentagen eller belastet maksimal rotation eller fleksion af columna, bør dog modificeres.	Det kan være nødvendigt at undgå "high load"-aktiviteter som løb, hop, kontaktsport, samt aktiviteter med hurtig rotation.

Fremtiden

- Finite Element Analysis + biomekanik
- Quantitativ CT
  - Struktur + tæthed

Konklusion

- Osteoporose adskiller sig fra mange andre ryglidelser ved det metaboliske aspekt
  - Blodprøver vigtige
  - Tidsperspektivet anderledes
    - røntgen
- Tværfaglig indsats vigtig, men fælles forløbsprogrammer ville løfte feltet
- Hjælp os med at huske steroid patienterne !!!
- PS: overvej FRAX
<https://www.shef.ac.uk/FRAX/tool.jsp>

